

1. PRAVIDELNÉ UŽÍVÁNÍ ZMĚKČENÉ FORMY V NOM. masc. pluralis a různění od akkusativu: hoši – hochy, bratři – bratry, velikáni – velikány, vojáci – vojáky; krásní, velcí, mnozí, mužští, ano i čtyři muži – čtyry ženy. 2. Vyslovení infinitivu: *platiti*, *čekati*, aneb aspoň vždy *platit*, *čekat*. 3. Časté vokalisování, jako: *lenu* místo *lnu*, *Kabšovi* místo *Kabšovi*, *serdce*, *hernýček* (*hrníček*), *perkénko*. – Ve mnohých slovích užívají vokálův plnějších: *čakal* místo *čekal*, *seďal* a *viďal* místo *viděl* a *seděl*; *já su* (místo *jsem*), *oni sú*, *pak chcu* a *chcou*, *kapla*, *berla*. Místy zas užší vokály berou: *týle* místo *tele*, *círa* místo *dcera*, *venky* a t. d. Zajímavé příklady rozvádění *í* v *ej* jsou: nom. pl. *velcej* muži, *vy jste hezcej* hoši, *muzcej* místo *mužští*. K uvedeným *borka* a *hora* přidávám ještě *luka* a jinde neslýchané *lesa* – za *lesa*. Ke *kauka* a *děuče* ještě *lauka* a jiné v Krkonoších; ale mezi lidem místo *děvče* nejobyčejněji *đuče*. Snad mi ještě něco připadne, hodno-li Vám toto poznamenání, pro budoucnost. Při nářečí středním zdá se mi ještě pamětihodné: gen. pl. fem. *holách*, *moc sestrách*, kteréž připomíná gen. tentýž Ilyrův a není snad pouhá chyba; gen. pl. *bratrůch* a podobné místo *-ův*; deklinování *dřívího*, *znameního* – gen.

ZAŘÍKACÍ FORMULE MEZI LIDEM ČESKÝM, A JAK SE OD NEMOCÍ POMÁHÁ

PROTI ZIMNICI. KDO MÁ ZIMNICI, AŽ SI LEHNE od jedenácti do dvanácti před polednem a od jedné do dvou hodin odpoledne na zahradu, celý nahý, tam, kde nejvíc slunce pere; anebo ať pije ze sedmi kostelů, po sedm dní, v sedm hodin ráno a večír svěcenou vodu; anebo ať chytí někdo za ranní rosy před sv. Jiřím zelenou žabku, zašije ji do plátěného pytlíčku a zavěsí nemocnému na krk, aby nic nevěděl. Potom ať mu uloží, aby se po devět dní každý den před slunce východem devět Otčenášů pomodlil. Devátý den pak, modle se, musí jít nemocný k řece a pytlíček přes hlavu do vody hodit a opět při modlitbě domů se vrátit; anebo ať přeběhne nemocný devět mezí, na deváté ale ať zůstane ležet a pomodlí se devětkrát Otčenáš a Zdravas. Také prý zimnice odejde, když se nemocnému ve spaní hrnec hodně studené vody na hlavu vylije. Povstala-li zimnice z ošklivosti, má nemocný tu samou věc tak dlouho jísti, dokud ji nezvrátí. Také jest dobře jít před zimnicí k vrbě, která u vody stojí, zůstat tam, až je po zimnici, potom něco ze sebe vzítí, uvázat to na strom a utíkat, co síla stačí.

Proti psotníku čili božci. Když má dítě božec, položí se mu něco černého na hlavu; nebo se mu dá strouhaný alabastr s vodou užívat.

Urok se buďto zažehnává, anebo musí dítě stále něco červeného na sobě nosit, aby je nikdo neurknu.

Při úbytí se nemocný klade do višňových lázní, potom se smíchá pšeničná mouka do kvasnic a po žilách se stírá. Nebo se zařezávají uši a vodou měří.

Nátcha (herpes labialis) a *ohnipar* (impetigo) se zaříkává, anebo se drží proti tomu morčátka.

Kdo má žloutenku, ať nahlíží do kolomazi, do kalichu, do zlatého koflíku, nebo ať nosí zlatý prsten na krku a pije z vydlabané mrkve. Také prý pomůže, když nemocnému někdo znenadání do očí plivne.

Proti bradavicem. Kdo je má, ať jde s někým přes most, právě když hrana zvoní, a společník ať mu tu nenadále na ně plivne, řka: „Zvoní hrana, nevím komu, bradavice, jděte domů.“ A tak třikrát za sebou. – Také se mohou dáti jinému spočítat. – Jiní chodí před slunce východem na hřbitov a stírají jimi s devíti hrobů rosu. – Anebo se vezme rezná nasliněná nit, sváže se nad každou bradavicí třikrát v uzlíček, ve jménu otce †, i syna †, i ducha svatého †, amen; potom se ta nit zakope pod okap, a když shnije, sejdou také bradavice.

Lámání čili trolení v oudech. Při tom si lidé otáčejí hovězí střeva pod kolenama, anebo se natírají vinnými kvasnicemi, smíchanými s psím sádlem a jelením lojem.

Spála (Friesel) aby se dobře vyrazila, utluče se červený dobrý korál a s pivem se vypije.

Proti souchotinám jedí se kočky.

Proti bolení zubů drží se hrdličky.

Boule se natírají lasičkou, před sv. Jiřím chycenou a v ruce umořenou. Také se na ně klade na tvrdo vařené vlašné vejce, v půli překrojené, aby přišel žloutek na bolest.

Na otevřené rány klade se zemská žába.

Nejvíce léčí lid podle starých herbářů, jichž se u něho mnoho nalézá, a pak zaříkáváním. Kdo umí zaříkací formule, nesmí je staršímu vyzradit, sice by nic nepomohly.

Kozí řit (kuří řit, kuří oko). Vezme se ovesní kolínko a rezná nit. Kolínkem se kozí řit třikráte potře, potom se na ní dělají uzlíčky a počítá se od dvaceti dolů až k jedné, tak aby se při každém počtu svázal též jeden uzlíček, ale ne od sebe ku konci, nýbrž od konce niti k sobě. Nato se

ve jmenu kříže kozí řít opět kolínkem potřě a s nití do cibule vloží a zakope.

Roste-li *boule*, *tlustý krk* anebo cokoliv jiného, říká se: „Zaháním tebe, znamení rostení, mými pěti prsty, abys přestalo růsti, jako nerostlo kamení od Pána Krista narození. Žádný o tom nesmí vědět, než sám milý Bůh, který sčítá hvězdy na nebi, písek v moři. K tomu mi dopomáhej Bůh otec, syn a duch svatý, amen.“ Udělá se teď znamení kříže.

Je-li kdo uhranut, říká se: „Uhranula-li tě žena, pomoz ti sv. Anna; uhranul-li tě muž, pomoz ti sv. duch; uhranul-li tě mládenec, pomoz ti sv. Vavřinec; uhranula-li tě panna, pomoz ti sv. Máří Majdalena. Zdrávas, hvězdo mořská, my k tobě voláme, za pomoc žádáme, my tě prosíme, uslyš nás a svého syna pros za nás!“ Tu se udělá nemocnému kříž na čele, na temeně a v týle.

Rány otevřené aneb ohnipar, mrzák čili stříl v prstu. Vezme se buď cibule nebo míšenské jablko a při stírání říká se: „Zaklínám tebe, ráno bolestná, ráno neřádná, abys přestala růsti, jako kamení od Krista narození, abysi se tratila a v nic obrátila jako se v nic obrátí v božím ohni toto jablko (tato cibule). Svatý Bože, Ježíši ukřižovaný, smiluj se nad nemocným, utiš bolesti jeho, jako jsi utišil rozbouřené vlny mořské, a dej, aby se rozehnaly jako prášenice v povětří, a rána čistá byla a krásná, jako je čistý a sličný svatý tvůj bok. Smiluj se nad námi, synu Boží!“ Jablko nebo cibule se potom hodí do ohně.

Také *kurděje* (skorbut) u dětí se tak zaříkávají, jenže se potírají kůrou z višně, a *mrzák* železným hřebem.